

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ניצבים-וילך - תשס"ב - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לארץ עושים שני ימים טובים בכל מועד, ובארץ ישראל היו עושים יום אחד. בימינו עושים הכל על פי חשבון, ומן הדין היה מספיק לעשות יום אחד בחוץ לארץ, וכן את ראש השנה יום אחד גם בארץ ישראל, אלא שהרמב"ם כותב שכיון שכך הנהגה, אין לעזוב את מנהג האבות וצריכים לקבוע עדיין שני ימים טובים בחוץ לארץ, ואת ראש השנה גם בכל העולם (ועיין ר"ה כ"ב ע"ב ורש"י שם).

יום טוב שני (גם של ר"ה) מדברי סופרים

עוד אומר הרמב"ם: מה שקובעים יום נוסף למועדים, הוא מדברי סופרים, אבל היום הראשון הוא מדאורייתא, ואפי' יום טוב של שני ראש השנה, גם בזמן שהיו קובעים את ראש השנה על פי הראייה היו עושים שני ימים גם בארץ. וזאת משום שכיון שהיו מיידיעים את קידוש החודש על פי הראייה והיו שולחים שליחים, ידעו שהשולחים לא יכלו להגיע גם בארץ ישראל לכל מקום, על כן קבעוהו יומיים מאז. ולא רק במקומות הרחוקים שבארץ ישראל בלבד, אלא אפילו בירושלים עצמה שם היה מקום בית הדין, ויכלו להודיע בירושלים לכל מקום, קבעוהו להיות שני ימים, שלפעמים לא היו באים ביום שלשים, ועל כן היו עושים את היום הראשון קודש ואת השני קודש. וכיון שכך היה נוהג בזמנם, למדת שגם יום טוב שני של ראש השנה בזמן הזה מדברי סופרים, ולא רק בזמנם (עיין ר"ה ורמב"ם הנ"ל).

ארץ ישראל קובעת לכל העולם

עוד כותב הרמב"ם (שם הלכה י"ג), וז"ל: "זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרים שראש חדש יום פלוני ויום טוב ביום פלוני, לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין מעברין שנים וקובעין חודשים בחוצה לארץ, ואין אנו סומכין אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם, וזה שאנו מחשבין לגלות הדבר בלבד הוא, כיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הן סומכין אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל איזה יום הוא, ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חדש או יום טוב, לא מפני חשבון שאנו מחשבין".

אילולא ישיבת הארץ אין מועדים בעולם

נמצאנו למדים מהני"ל כמה חשובה ישיבת ארץ ישראל לכל העולם כולו, שכן בזכות הישיבה בה יש להם את מועדי השנה, כי הכל נקבע מארץ ישראל. ואומרים הכס"מ והרדב"ז (על הרמב"ם שם) "אם חס וחלילה ירדו בני ישראל מארץ ישראל חלילה לה' מעשות זאת, ולא ימצא יהודי בארץ ישראל, החשבונוט של כל העולם יתבלבלו. בזמן הרב 'ארץ החיים' ע"ה, היו שולחים שליחים לכל העולם לגבות כספים מהעשירים היהודים לחכמים ולעניי ארץ ישראל, כי בזמנם היה המצב קשה עד מאוד, שהטורקים היו מכריחים את בני ישראל היושבים בארצם לשלם מיסים כבדים. והיו בני חוץ לארץ קובלים על כך ואומרים עד מתי נשלם: שלח להם הרב 'ארץ החיים': אילולי בני ארץ ישראל שיושבים בארץ ישראל, אין להם מועדים, כי הכל בזכות בני ישראל היושבים בארץ ישראל, ועל כן מצוה לתרום ליושבי הארץ.

הלל השני ידע וקידש את כל ראשי החודשים

עוד כותב הרמב"ם בעניין חישוב קביעות החודש (שם הלכה ג'): "ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה, מסוף חכמי תלמוד בעת שחרבה ארץ ישראל ולא נשאר שם בית דין קבוע, אבל בימי חכמי משנה וכן בימי חכמי תלמוד עד ימי אביו ורבו על קביעת ארץ ישראל היו סומכין. אחר כך בא הלל השני ועשה חשבונות, וידע שלא יהיו סמוכים ושעתידה להחרב לכן עשה חשבון". ומאז ידע למשל, שבשנת תשס"ג יחול ר"ה בשבת, וקידש את כל ראשי החודשים שיהיו לעולם.

דעת הבבלי בעניין תקיעת שופר בשבת

יש מחלוקת בין הבבלי לבין הירושלמי, בעניין אם חל יום טוב של ראש השנה להיות בשבת. בבבלי כתוב (ראש השנה כ"ט ע"ב) "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין, אבל לא במדינה. משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית

השיעור לעילוי נשמת:

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: ניצבים וילך

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"ב.

הלכות ראש השנה שחל בשבת

אתם ניצבים היום

בפרשת השבוע נאמר (דברים כט ט) 'אתם ניצבים היום בְּלִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם לְאִשְׁרֵיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם זְקֻנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׁׁאֵל. טַפְּכֶם וְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֻטְבַּת עֵצֶיךָ עַד שֶׁאֵב מִימֶיךָ. פֶּשֶׁת הַפֶּסוּק הוּא כְּדַבְרֵי רִשְׁיִי שֶׁמִּפְרֵשׁ "אתם ניצבים" - מלמד שכנס משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניס בביתו, כלומר שכנס משה רבנו את כל עם ישראל ללא יוצא מהכלל, וזהו שכתוב 'אתם ניצבים היום כולכם' (אלא שיש להעיר מדוע התורה כותבת בתחילה שההתייצבות היא של 'כולכם' ותכף לזה מפרטת התורה מי הנצבים: ראשיכם, שבטיכם, זקניכם, וכי אלו לא נמנים בתוך כלל ישראל שבשביח זה צריך לפרטם?).

קידוש החודש במשך הדורות

ההבדל הגדול שיש בין ראש השנה לשאר ימים טובים הוא: שר"ה נקבע ליומיים לדורות גם בארץ ישראל. ואילו שאר ימים טובים, בארץ יום אחד, ושני ימים אינם נוהגים אלא בחוץ לארץ בלבד. חז"ל מביאים כמה טעמים לכך (על דרך הפשט), משום שחוששים שמא שלוחי בית דין לא יוכלו להגיע בזמן לכל מקום. הרמב"ם מרחיב בעניין זה וז"ל (הלכות קידוש החודש הלכות ד-ח'): "כשהיתה סנהדרין קיימת והן קובעין על הראייה, היו בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוחי תשרי (כלומר לקביעות ראש השנה והלאה) עושין ימים טובים יום אחד בלבד, ושאר המקומות הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהם היו עושים שני ימים מספק לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את החדש. בזמן הזה שאין שם סנהדרין ובית דין של ארץ ישראל קובעין על חשבון זה, היה מן הדין שיהיו בכל המקומות עושין יום טוב אחד בלבד אפילו המקומות הרחוקות שבחוצה לארץ כמו בני ארץ ישראל, שהכל על חשבון אחד סומכין וקובעין, אבל תקנת חכמים היא שיהיו במנהג אבותיהם שבידיהם. לפיכך כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו כשהיו השלוחין יוצאין, יעשו שני ימים ואפילו בזמן הזה כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל קובעין על הראייה, ובני ארץ ישראל בזמן הזה עושין יום אחד כמנהגן שמעולם לא עשו שני ימים, נמצא יום טוב שני שאנו עושין בגליות בזמן הזה מדברי סופרים שתקנו דבר זה. יום טוב של ראש השנה בזמן שהיו קובעין על הראייה היו רוב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים טובים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית דין את החדש שאין השלוחין יוצאין ביום טוב. ולא עוד אלא אפילו בירושלם עצמה שהוא מקום בית דין פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים טובים, שאם לא באו עדים כל יום שלשים נוהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש, והואיל והיו עושין אותו שני ימים ואפילו בזמן הראייה התקינו שיהיו עושין אפילו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים בזמן הזה שקובעין על החשבון, הנה למדת שאפילו יום טוב שני של ראש השנה בזמן הזה מדברי סופרים" (למרות שאומרים שזה יומא אריכתא, ועיין שו"ע ס"י תקט"ו סעי' א').

שני ימים טובים בזה"ז – מנהג אבות

סדר קביעת החודשים היה שבתחילה היו משיאים משואות של אור להודיע שהתקדש החודש, וכך ידעו כל ישראל שבגולה את מועדי ישראל. משבאו הצדוקים ורצו לגנוח את עם ישראל, והיו משיאים משואות גם כשלא התקדש החודש ובכך היו מטעים את ישראל, קבעו הסנהדרין לשלוח שליחים לכל מקום, אלא שלא היו מגיעים לכל העולם, ועל כן קבעו שבחוץ

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

נִצְבִים - וִילָךְ - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ערבתי בשבתא ואי דחיקתון עבדון תקעתא ולא תעבדון ערבתי. משמע דחייש טפי יום ערבה מתקיעת שופר ולולב. (כלומר, שהיה מזהירם ביותר שלא להגיע לכך שיחול ר"ה בשבת, ואם היו מוכרחים להגיע לידו כך, טוב שיאה ר"ה בשבת מאשר שיום ערבה יחול בשבת). ושואלים על זה תוס', "ותימה דאיום ערבה שהוא זכר למקדש בעלמא חיישינן, ואהני דאורייתא לא חיישינן? וי"ל, דאין הכי נמי דהני דכתיבי בהדיא לא אתי לפקפוקי בהו בשאר שנים, אבל ערבה דרבנן אתי לפקפוקי בה. ועוד דמספק עבדינן תרי יומי וכי מיקלע יום ראשון בשבת אין שופר בטל לגמרי דתוקעין בשני אע"ג דכי באו עדים קודם המנחה לא עבדי בא"י אלא חד יומא מ"מ בחוצה לארץ עבדינן תרי יומי אבל שביעי של ערבה דליתא אלא חד יומא דלא אפשר למיעבד השמיני על הספק לפי שהוא י"ט אם היה בטל לגמרי משתכח תורת ערבה". כלומר, ערבה זה דרבנן, ואם יבטלו זאת פעם אחת, יבואו לזלזל בזה לשנה אחרת, אבל בלולב לא יזלזלו. וע"כ קובעים ר"ה בשבת ולא קובעים הושענא רבה בשבת.

שבת דוחה שופר ולולב אבל לא מילה

הגמרא אומרת שלא נוטלים לולב ולא תוקעים בשופר שמא יעבירו ד"א. שואלים התוספות (מגילה ד' ע"ב): אם כן, גם מילה שחלה בשבת נדחה, ומדוע מלים בשבת? ומתירים שני תירוצים, וז"ל: "אבל מילה בשבת אין לדחותה דאתא חמירא שכן נכרתו עליה י"ג בריתות. וגם אין אדם מל אלא אם כן הוי בקי דסכנה יש בדבר". דהיינו, מעלת המילה כה גדולה, שאפילו חשש של העברה ד"א ברשות הרבים, שבגללו ביטלו שופר ולולב דאורייתא, אף על פי כן לא דוחים את המילה בגלל חשיבותה. ועוד, מילה לא מסורה לכל עם ישראל אלא לאבי הבן ולמוהל, והם יזהרו.

ברית בשבת גם אם נגרם בגלל זה חילול שבת ח"ו

לפעמים שואלים אותי בעלי ברית שחלה בשבת, שמשפחותיהם אינם שומרי שבת, ואם ימולו בזמנה יבאו ברכביהם ויהיה חילול שבת וחילול ה' גדול. ואני אומר להם, שמהגמי' לומדים שלא דוחים כלל, שאפילו שופר ולולב נדחו, אבל מילה לא נדחתה. ואני מציע לומר להם שלא להודיע למשפחה שיש ברית בשבת. ואם יבאו בטענות מדוע לא הודיעו, יאמר להם שהטלפון שלו לא עובד, כמו למשל היום שיש תקלה בבזק ושידור הליווין אינו עובד. או שיעשה את הברית מוקדם, וסעודה בערב כשכולם מתפנים, כמו ברית מילה שחלה ביום התענית, שעורכים את הברית ביום, ואת הסעודה בלילה. וגם ידוע שלברית לא מזמינים אלא מודיעים, שאם מזמינים אותו והוא היחיד המהוגן והשאר לא מהוגנים, זה חמור מאוד. אמרו ששמו של הסי"מ... שראשי התבות שלו הוא שסעודת מילה אין לעשות, כל כך מזיק לו הדבר, והוא רוצה למנוע את ישראל מלקיימה, ועל כן לא ראוי להזמין.

שמחת אליהו הנביא בכל הבריתות

הז"ל אומרים שנחם הוא אליהו, וזה מתנה נפלאה שנתן לו הקב"ה להיות מלאך הברית. באמת זה דבר גדול לאלהו הנביא, שכל יום אומר להקב"ה כמה ילדי ישראל נכנסו בברית המילה. ובזמן שהיו עם ישראל בארץ ישראל ובבבל, היה לאלהו הנביא זמן ללמוד תורה בישיבה של מעלה אחרי הבריתות. אבל היום יש לו ללכת גם לאמריקה ולאוסטרליה בו זמנית, והוא רץ מברית לברית מסביב לשעון, ולא נשאר לו זמן ללמוד תורה, גם לא בשבת ולא ביום טוב ולא בכל שאר המועדים, אבל הוא עושה זאת בשמחה.

שש אנכי על אמרתך

אמרו חז"ל במסכת שבת (ק"ל ע"ב): "תניא רשב"ג אומר כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב 'ישש אנכי על אמרתך' כמוצא שלל רבי' (רש"י על האריך להסביר, ע"י"ש). והוסף רש"י להסביר מילת "בשמחה" ופירש "שעושינן משתה".

כשהגיעו עולי רוסיה לארץ, לא כולם היו מהולים כי בחו"ל לעתים היה אסור ליהודים לקיים מצוות בפרהסיא ובפרט ברית מילה, ומלו אותם

דין. אמר רבי אלעזר: לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד. אמרו לו: אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין. ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה: שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא - תוקעין, וביבנה לא היו תוקעין אלא בבית דין בלבד". ובאר רש"י שם "אבל לא במדינה - לא בירושלים, ולא בגבולין".

חשוב ולא עלתה בידם

בשנת תרס"ה ותרס"ו חל יו"ט של ראש השנה בשבת, ובקשו לתקוע בשופר בשבת במעמד בית דין, ולא עלתה בידם. ומעשה שהיה כך היה: וכלשון המועדים בהלכה (עמוד נ"ט): "ית"ח גדול היה בירושלים, תקיף בדעתו ובעל מרץ, רבי עקיבא יוסף שלזינגר (בעל לב העברי) והוא עשה תעמולה גדולה לתקוע בירושלים בשבת וכו' וקמה התנגדות עצומה" וכו'. השמועות סותרות בדבר מה שהיה שם לבסוף, יש האומרים שבאו לתקיעת שופר בשבת, ויש אומרים שלא באו לתקיעת השופר באותה השבת. ואמרו על הרב הראשי לירושלים דאז, הרב ישראל סאלאנט זצ"ל שאמר שלא ילך לשם, ואף על פי כן הלך מאחורי הכותל לשמוע איך נפל דבר. בין אותם הרבנים היו חכמי ספרד וחכמי אשכנז, את חכמי ספרד רצו לאסוף בבית כנסת רבי יוחנן בן זכאי, ואת חכמי אשכנז בחורבת רבי יהודה החסיד, ואמרו שיש בית דין בכל מקום ויכולים לתקוע, ובסופו של דבר לא יצא לפועל.

גזרה שמא יעבירונו

הגמרא (שם) אומרת: "מנא הני מילי? אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא, כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכם. לא קשיא, כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול". ומבאר רש"י (שם) "זכרון תרועה - ולא תרועה ממש, אלא מקראות של תרועה יאמרו". ועוד אומרת הגמ': "אמר רבא אי מדאורייתא היא - במקדש היכי תקעינן? ועוד, הא לאו מלאכה היא דאצטרך קרא למעוטי, דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבדה לא תעשו - יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת, שהיא חכמה ואינה מלאכה. אלא אמר רבא אי מדאורייתא מישרא שרי, ורבנן הוא דגזור ביה, כדרבה. דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר, ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר, גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דלולב, והיינו טעמא דמגילה". מסקנת הגמרא היא שהטעם שלא תוקעים בשבת הוא מחשש שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, כשירצה ללכת לביתו של חכם ללמוד את חכמת התקיעה, ולא משום איסור תקיעה בשבת.

החומרה הגדולה שבחשש שלטול ברה"ר

מה שקשה על הגזרה הנ"ל היא כיצד מבטלים מצוה דאורייתא בגלל אדם אחד שישכח ויטלטל ארבע אמות ברה"ר, ובפרט בידוענו את כל סגולות ומעלת התקיעה מלבד המצוה? התוספות שואלים (שם), וז"ל: "הא דלא נקט שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים פי' בקונטי' בסוכה (דף מג.) משום דלא פסיקא דאם הגביהו על מנת להצניעו ונמלך והוציא פטור. וקשיא, דגבי העברת ד' אמות נמי לא מיחייב אלא א"כ הגביהו על מנת להעבירו ד' אמות - ונראה דמרשות היחיד לר"ה אית ליה הכירא וליכא למיגזר אבל ברשות הרבים זימנין דלאו אדעתיה ומעביר ארבע אמות". דהיינו חז"ל החמירו בדבר זה, ללמדנו כמה חשובה השבת. ושמירת השבת הרי מלמדת אותנו להאמין על מעשה בראשית שהקב"ה ברא את העולם, וצאם אי תקיעת שופר, היא לכבוד שבת קדש.

ההבדל בין ערבה ללולב

בענין נטילת לולב, אומרת הגמרא (סוכה מ"ג ע"ב): "אי הכי, האידנא נמי לידיחי (כאשר חל בשבת) אגן לא ידעינן בקיבועא דירחא. אינהו ידיעו בקיבועא דירחא, לידיחי - כי אתא בר הדיא אמר לא איקלע". ומבאר רש"י (שם) "לא איקלע", "שהיו מעברין אלול או אחד מן החודשים כשהיו רואים שאירע בשבת שביעי של ערבה, והכי אמר בירושלמי ר' סימון מפקד לאלין דמחשבין הבון דעתכון דלא אתי תקעתא בשבתא ודלא אתא

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ניצבים - וילך - תשס"ב - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי זְצוּק"ל

השביעי לששת ימי המעשה, בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת (פירוש שביו"ט פחות משבת כי בשבת אסור אוכל נפש וביו"ט מותר אוכל נפש), ואת יום השביעי מששת ימי המעשה הקדשת, היינו חול של מועד (שבחול המועד מותרת מלאכת דבר האבד ובשבת אסור). וזה חילוק בין שבת ליו"ט והיא הבדלה אחת, הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך בין כהנים ללווים, בין לוויים לישראל, והוי כמבדיל בין קדש לקדש.

אם לא אמר ותודיענו

אם לא אמר 'ותודיענו', יזהר שלא לעשות שום מלאכה האסורה בשבת, עד שיאמר 'ברוך המבדיל בין קדש לקדש' וכן אשה שלא התפללה במוצאי שבת או שלא אמרה 'ותודיענו', אסור לה לעשות שום מלאכה עד שתאמר 'ברוך המבדיל בין קדש לקדש'.

לשם יחוד קודם תקיעת שופר

בסידור 'קול אליהו' (בהוצאה השנייה) נכתב ב'לשם יחוד' של יום שני דר"ה קודם תקיעת השופר: "הריני בא לקיים מצוות עשה של תקיעת שופר" ולא נכתב 'מצוות עשה דאורייתא'. וכן הדין בקידוש של ליל שבת יאמר 'הריני מכוון לצאת יד"ח מצוות קידוש מדאורייתא לקדש את השבת בדברים, וחז"ל תקנו לקדש על היין. וצריך לדעת שאם אדם קיים מצוה ולא כיוון לשם מצוה, לדעת רוב הפוסקים לא יצא יד"ח (ועיין שו"ע או"ח סי' ס, וכה"ח ומש"ב שם).

ושמרתם את משמרת

ישנם מצוות שאפשר להוסיף עליהם, כגון: סוף זמן אכילת חמץ הוא מהצהרים והלאה, וחז"ל הוסיפו שאסור באכילה מהבוקר, ואם רוצה להחמיר יחמיר אבל יזכור שזו תוספת מדרבנן.

חולה לענין תקיעת שופר ודין הפטור מתקיעת שופר

אשה שבימי רווקותה נהגה לשמוע מאה ואחד קולות של תקיעת שופר, וכעת כשהיא נשואה נוצר ממנה להשאר בבית הכנסת כל משך התפילה מחמת ילדיה הקטנים, כיון שנהגה לשמוע מאה ואחד קולות קבלה זאת עליה כנדר. והואיל ומספיק לשמוע רק שלושים קולות ולא יותר תעשה בערב ר"ה או לפני כן התרת נדרים מיוחדת בפני שלושה, ולזה לא מועיל מה שעושים בער"ה התרת נדרים כללית בבית כנסת. כשתוקעים לחולה: אם החולה יכול לעמוד, מה טוב. ואם לאו, ישב. חז"ל אמרו שאסור לדבר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, כי עיקר הכוונה של הברכות זה על תקיעות דמעומד. ובגמרא כתוב (ר"ה דף ל"ד): 'אם ישנו מקום שבודאי יש שם תוקע - ילך למקום שתוקעים. ואם ישנו מקום שודאי יש מנין, ומקום שני אולי יהיה בעל תוקע - ילך למקום שאולי תוקעים ולא למקום שודאי מתפללים. ומכאן רואים עד כמה חשובה תקיעת שופר (ועיין לשו"ע סי' תקצ"ב).

בכסה ליום חגנו

כתוב "בכסה ליום חגנו". מהו בכסה? בכל שבת שלפני ר"ח מכריזין על ר"ח, אבל בשבת שלפני ר"ה אין מכריזין. חז"ל אומרים שתוקעים פעמיים מעומד ומיושב כדי לבלבל את השטן, לשם מה? אומר רש"י: כדי לערבב את השטן - שלא ישטיח כי כשרואה שמחבבין את המצוות מסתמין דבריו (עיין ר"ה ט"ז ע"א וע"ב). ואומרים התוס': כתוב בירושלמי "בלע המוות לגנח", וכתוב "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול", כד שמע קל שיפוצא זימנא חדא בהיל ולא בהיל (כשהשטן שומע פעם אחת תקיעת שופר הוא קצת חושש שמא בא המשיח), כד שמע תניין אמר זהו שיפוצא של המשיח היתקע בשופר גדול, ומתא זימניה למתבלע ומתערבב ולית ליה פנאי למיעבד קטגוריא". כתוב בחכמי המוסר, שחייב אדם להתרחק מעבירה כמו מתרחקים מאש ומסם המוות. ומשל משלו, לאדם שמונח לפני כוס מים ובירך שהכל, וקודם ששתה בא ילק קטן ואומר לו ראיתי שנחש הטיל את ארסו בתוך המים. איזה שיטה ישתה מהמים הללו!! ואפילו על ספק ספיקא של עבירה צריך להתרחק.

בארץ. כשהגיע הנימול העשרת אלפים, היה רעש גדול גם בכלי התקשורת. היה שם עולה אחד מבוגר, ושאלו אותו איך הוא לא חושש מהכאבים? ואמר להם בהתרסה שהרבנים מכריחים אותו, וגם בלי זה הוא חייב כי אחרת לא יסתכלו עליו מבחינה יהודית, וכד'. וכל התקשורת 'חגגו' על זה כמוצא שלל רב. חיכו שיצא מהברית, כדי לעשות מזה מעדנים בתקשורת. והנה לפני שהוא נכנס אמרו לו לחכות בתור. ביושבו בחוץ, הייתי שם והסברתי לו כל הזמן אודות המעלה העצומה שבברית, ושבוכותה יזכה לעולם הבא ולתחיית המתים, וכי לא נגאלו אבותינו במצרים עד שנימולו, וכן לא זכו להכנס לארץ עד שמל אותם "שׁוֹב" יהושע בן נון. אדהכי והכי נכנס, כשיצא, עטו עליו התקשורת, ורצו לשמוע ממנו בשידור חי כמה שזה גרוע, כי הרי הכינו אותו לזה, מששאלו אותו על דעתו, התחיל לשבח את העניין, וכמה שהוא זכה לעשות זאת, ודי לו אם הגיע לארץ בשביל זה ועוד, וכל העולם שומעים דרך אותו השידור את דבריו. אז קראתי עליו 'ועדין עושים אותו בשמחה', שגם במצב כזה עושים אותו בשמחה.

מאמצי ב"ד לא להגיע לר"ה בשבת

בזמן שהיו מקדשים את הלבנה על פי הראייה, היו יושבים ב"ד ושומעים את העדים. ואם היו באים עדים ואומרים שראו את המולד בר"ח תשרי, ולפי עדותם יצא חישוב שיוה"כ יחול בערב שבת או ביום ראשון, היו חוקרים אותם ביותר כדי לפסול את עדותם ולהרויח את המצוות כולם. אבל אם לא היתה ברירה, כך היו עושים, ולא היו חוששים. מכאן רואים כמה גדולה וחשובה היתה מצות תקיעת שופר. וכן כמה חשובה שמירת שבת, שעבור ספק ספיקא שמא יהא חילול שבת דוחים תקיעת שופר, נטילת לולב וכו'.

אין תוקעין בשופר בשבת

הרמב"ם כותב (פ"ב מהלכות שופר הלכה ו'): "יום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר בכל מקום, אע"פ שהתקיעה משום שבות ומהדין מותר לתקוע שיבוא עשה של תורה וידחה שבות של דבריהם. גזרה שמא יטלטלנו ויבוא לידי איסור סקילה, שהכל חייבים בתקיעה". התוספות אומרים: כיון שישנו חיוב תקיעת שופר על כל אחד ואחד מישראל, על כן אם יראה את חברו מטלטל שופר לא יוכיחו כיון שלבו שקוע בתקיעת השופר. וכן אם יראה את חברו נוטל לולב בשבת לא יאמר לו מאומה. אבל במצות ברית מילה שרק אבי הבן חייב אין חשש שיטלטל כי הציבור יוכיח אותו.

בזמן ביהמ"ק - תקעו בשופר בשבת בירושלים

ועוד כותב הרמב"ם: "כשגזרו לא לתקוע בשבת, לא גזרו אלא במקום שאין בו ב"ד, אבל בזמן שהיה בית המקדש קיים והיה ב"ד הגדול בירושלים היו תוקעים הכל בירושלים בשבת כל זמן שבי"ד יושבים. ולא זו בלבד, אלא כל עיר שהיתה בתוך תחום ירושלים והיתה רואה את ירושלים, לא שתהיה בנחל והיתה שומעת קול תקיעת שופר בירושלים, לא שנהר מפסיק ביניהם, אנשי אותה העיר היו תוקעים בשבת בירושלים" (פ"ב מהלכות שופר הלכה ח'). ואמר הרמב"ם: "בזמן הזה שאנו עושים שני ימי ר"ה בגלות, כדרך שתוקעים בראשון תוקעים בשני. ואם חל יום ראשון להיות בשבת ולא היה במקום ב"ד הראויים לתקוע, תוקעים בשני בלבד" (שם הלכה י"ב).

יו"ט שחל להיות באחד בשבת

השנה אם לא יבוא המשיח יחול ר"ה ביום שבת וראשון. כתוב ברמב"ם (פ"ב מהלכות תפילה הלכה י"ב): "יו"ט שחל להיות באחד בשבת מתפלל בברכה רביעית בלילה ותודיענו את משפט צדקך.. ותתן לנו ה' אלוקינו קדושת שבת וכבוד מועד ותניגת הרגל וכו' (במקום 'אתה חוננתנו'). ואומרים התוספות (במסכת פסחים דף ק"ד ע"א ד"ה בעי): מה שייך נוסח הברכה בתחילת שכתוב 'יואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת והבדלת וקדשת את עמם ישראל בקדושתך', שזה לא מענין הפתיחה ולא מענין החתימה? ומשיב ר"ת: משום חיבת היום האריכו כדי לומר מעין שבע הבדלות: בין קדש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, בין יום

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ניצבים - וילך - תשס"ב - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הזהר בחק לישראל של ימים אלו, אין מוסר יותר גדול מזה. אנו אומרים לרבש"ע, ראה כמה יהודים קמים בחצות ואומרים תיקון חצות, וכמה יהודים קמים בבוקר לאמירת הסליחות, אמור לצרותינו די, כי בדורנו סבלנו צרות מה שלא היו בדורות קודמים. ואדם יתפלל לקב"ה "פתח ליבי בתורתך ואחרי מצותיך תרדוף נפשי", שיזכה ללמוד תורה, ויזכה לגדל את בניו ליראת שמים, ובזכות זה נזכה לגאולה קרובה בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

www.harav.org

מלמד שלא שינה

מסופר על רב אחד שבביל סוכות ובביל ר"ה שחלים ביום חול, לא היה ישן כלל. בסוכות מחמת השמחה שבנטילת הלולב למחרת. ובר"ה, מחמת שכל מחשבתו היתה על תקיעת שופר, שאין פגע רע ואין מזיקים והתפילה מתקבלת. ונראה כמה הראשונים היו מחבבין את המצוות. כשתוקעים בשופר או נוטלין לולב ביו"ט ראשון, אנו עושים זאת בשמחה ובהתלהבות גדולה. אבל בחול המועד ההתלהבות דועכת. כתוב אצל אהרן הכהן "ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר ציוה ה' את משה". אומר רש"י: "ויעש כן אהרן - מלמד שלא שינה". נשאלת השאלה, וכי יעלה על הדעת שאהרן הכהן ישנה? אלא אמרו המפרשים: כשהדליק אהרן את המנורה בפעם הראשונה, אמר לו משה רבנו "שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות" והם רק מקריבים קרבן חד פעמי, ואתה מוריד שפע תורה וקדושה על כלל עם ישראל ודרגתך חשובה מאד. וגם כשהדליק אהרן את המנורה ביום השני היה לו חשק והתלהבות כמו ביום הראשון. וזהו שכתוב "מלמד שלא שינה" - מאותה התלהבות של יום ראשון.

כוונה בעת עשיית המצוה

ישנם מצוות שאם לא כיוון בהם, לא יצא ידי חובה. ויש שני סוגי כוונות בעת עשיית המצוה: כוונות המקובלים, והכוונה הפשוטה 'הריני בא לקיים מצוות עשה דאורייתא'. ואם מקיים מצוה בלי כוונה, כגון: אכל ושבע ובירך ברכת המזון אבל לא כיון 'הריני בא לקיים מצוות עשה דאורייתא של ברכת המזון' - המצווה חלשה (י"א: שצריך לחזור ולברך שנית, אך אין פוסקים כן). ועל כן, תקנו לומר 'לשם יחוד' קודם עשיית מצוה. והבא"ח ערך 'לשם יחוד' בנוסח ארוך (ועיין למש"ב ולכה"ח כ"ל סי' ס"ז).

תשליך

גם אם ר"ה חל בשבת אנו נוהגים לעשות תשליך, רק שיזהר מלקחת סידור במקום שאין עירוב (ועיין לשר"ע סי' תקפ"ג סעי' ב', ולמש"ב ולכה"ח שם). מסופר על אחד שהלך אחרי רבו בעת עשיית התשליך, ועשה עצמו כאילו אוסף דבר מה. שאלוהו: מה הינך עושה? ענה להם: אני אוסף את העוונות של הרב, כי עוונותיו הם מצוות שבבילי.

"וברותי מכס"

כתוב על יהושע כהן גדול שהלבישוהו בגדים חשובים, והסירו בגדים הצואים ממנו מאחר ובניו נשאו נשים שהתגייירו בכעין גיור רפורמי, והוא ציוה עליהם לגרש אותם, כי גיור שאינו כדן אינו גיור, וכהן אסור בגיורת אפי' גרת צדק ממש. וכתוב "וברותי מכס" שלעתיד לבוא אליהו הנביא יברר מיהו יהודי ומיהו לא, ולא תעזור שום תעודת זהות שחותמה בחותמת של משרד הפנים, אפי' שהשר הוא דתי, כי את המלאכה עושים פקידים, ובפרט אם הם תלויים בבג"צ.

קבלת שבת מוקדם

ישנם הנוהגים בכל ערב שבת להתפלל מנחה בפלג המנחה ועושים את קבלת שבת מוקדם ומוסיפים מחול על הקודש, ואוכלים גם כן מוקדם. ואומר הבא"ח: טוב שיאכלו כזית פת בערב (עיין לבא"ח ש"ש פרשת וירא). נשאלת השאלה, האם מותר להקדים קריאת שמע מפלג המנחה בערב שבת שהוא ראש השנה? קדושת עם ישראל היא ישירה מאת הקב"ה. וכתוב ברש"י: התורה נקראת ראשית ועם ישראל נקרא ראשית. התורה שנאמר: "ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז". ועם ישראל שנאמר, "קדש ישראל לה' ראשית תבואתו". ועל כן, יש לנו כח להפוך יום חול לקדש, ורק מפלג המנחה.

התחזקות במצוות ולימוד מוסר

אומר הרב חיד"א ע"ה (בברכ"י סי' תקפ"א ס"ק ו'): ואני ראיתי רבנים גדולים שכל הזמן עסוקים בגמרא ובהלכות ובעשרת ימי תשובה אומרים סליחות ותהלים. ויש להרבות גם בלימוד המוסר. ואם אדם ילמד את

